

Pensioenkapitaal om (laten) zetten in pensioenuitkeringen

Voor de pensioengerechtigde
een roller-coaster-gevoel

of dat van een rustige draaimolen?

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Analyse van de aanleiding van wetsvoorstel.....	3
Ontstaan van pensioenkapitaalverzekeringen	3
Verkoop via intermediair.....	4
Van DB naar DC.....	5
Witteveen-kader.....	5
UPO en Mijn-pensioenoverzicht.....	6
Levensverwachtingen	7
Rendementsverwachtingen.....	7
Geen verzekering maar een “individuele pensioenrekening”	8
Individuele benadering past in feite niet bij pensioen.....	9
Lakse houding van verzekeraars.....	10
Verplichtingen vanuit toezichthouder	10
Geest van de wet.....	11
Artikelsgewijs.....	12
Artikel 10a.....	12
Artikel 44a.....	13
Parameters	14
Artikel 52	14
Default moet zijn: zo min mogelijk kans op daling van de uitkering	15
Individuele keuzevrijheid.....	15
De pot raakt op	15
Collectief toedelingsmechanisme en toedelingskring	16
Artikel 63a lid 7	16
Artikel 80a.....	17
Bank.....	17
Bepalingen die wij missen.....	17
Recht van afkoop en waardeoverdracht gedurende de uitkeringsperiode.	17
Maximering van kosten.....	18
Garantiestelsel.....	18
Wie beslist er over een verlaging?.....	19
Samenvatting.....	20

Reactie op concept-wetsvoorstel ‘variabele pensioenuitkering’

Inleiding

Als Stichting Geldbelangen maken wij graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het concept-wetsvoorstel ‘variabele pensioenuitkering’.

Wij doen dat vanuit onze missie om de collectieve belangen, die consumenten, ZZP-ers en klein MKB hebben bij banken en verzekeraars te behartigen. Om die reden zullen wij ons in ons commentaar beperken tot de gevolgen die dit wetsvoorstel heeft voor pensioengerechtigden, die te maken hebben met commerciële verzekeraars. (Verzekerde regelingen).

Waar dit wetsvoorstel gevolgen heeft voor regelingen die uitgevoerd worden door pensioenfondsen verwachten wij dat van die kant feedback komt. Immers, pensioenfondsen worden bestuurd door werknemers en werkgever gezamenlijk. Zij kunnen vanuit die hoedanigheid hun opvattingen kenbaar maken.

Bij verzekerde regelingen is er geen bundeling van krachten van ‘klanten’ van verzekeraars!

Vaak is de werkgever de klant van de verzekeraar. Zeker bij pensioen-kapitaal-verzekeringen is er doorgaans geen betrokkenheid meer van de werkgever als de (oud-)werknemer het pensioenkapitaal om moet gaan zetten in pensioenuitkeringen. Dan staat de pensioengerechtigde er in wezen alleen voor en worden de belangen doorgaans niet gebundeld.

Het is belangrijk dit aspect voor ogen te houden bij de verdere ontwikkeling van dit wetsvoorstel!

Wat ook voor ogen gehouden moet worden is dat het gaat om de belangen van mensen die bij ouderdom of arbeidsongeschiktheid een uitkering gaan ontvangen van de verzekeraar. (Of hun nabestaanden na overlijden). Daarbij hebben zij zelf veelal nooit een bewuste keuze gemaakt om dat in de vorm van een kapitaal te doen. En dus mogen aan hen in principe geen vaardigheden worden toegerekend die past bij mensen die gewend zijn vermogens te beleggen!

Analyse van de aanleiding van wetsvoorstel

Ontstaan van pensioenkapitaalverzekeringen

Pensioen is voor de ontvanger geld, dat hij periodiek op zijn bankrekening krijgt over gemaakt tijdens zijn seniorenperiode.¹ Of zijn (gerechtigde) nabestaanden na zijn overlijden. Het komt voort uit het feit dat hij in dienstverband werkt of heeft gewerkt. Die werkgever heeft ervoor gekozen om de regeling onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij.

¹ Ook bij arbeidsongeschiktheid. Aangezien dit wetsvoorstel geen invloed zal hebben op arbeidsongeschiktheidspensioenen zullen we dit aspect in ons commentaar verder niet noemen.

Vanuit het feit dat pensioen een periodieke uitkering betreft was het heel lang gebruikelijk dat dan ook die *periodieke uitkeringen* als zodanig verzekerd werden. In de tweede helft van de vorige eeuw werden deze constructies echter als ‘duur’ ervaren. Verzekeraars moesten dan al bij aanvang garanderen dat de pensioengerechtigde vanaf pensioenleeftijd $f \times$ per jaar zou gaan ontvangen. Daartoe berekenden zij ruime marges, die uiteindelijk door de klant betaald moesten worden.

Bij een collectieve verzekering met een langdurig contract kon er met deze marges nog wel wat gespeeld worden en kon de pijn verdeeld worden door verdeling over een grotere groep personen en/of over de tijd. Maar bij individuele pensioenverzekeringen kon dat niet. Verzekeraars richtten zich dan ook – voor hun collectieve pensioencontracten - snel niet meer op het midden- en kleinbedrijf. Dit MKB was dus aangewezen op *individuele pensioenverzekeringen*.

In de tijd geplaatst hebben we het over de jaren '70 - '80 van de vorige eeuw.

Binnen de individuele verzekeringen kwam in zwang dat er een soort tussenstap zou worden gemaakt. Niet langer garandeerde de verzekeraar ‘een uitkering (per maand / per jaar) vanaf pensioendatum’ maar hij verzekerde ‘een kapitaal bij in leven zijn van de verzekerde persoon op de pensioendatum’. Dat kapitaal zou voldoende moeten zijn om de *toegezegde* pensioenuitkeringen ‘aan te kopen’. Want uiteindelijk ging het de pensioengerechtigde daar om: periodieke uitkeringen.

Om het kapitaal te berekenen waaruit die periodieke uitkeringen zouden moeten voortvloeien moesten wel een aantal *aannames* gedaan worden omtrent levensverwachtingen en de rekenrente voor de annuïteit, die in de uitkeringsperiode zou gelden.

Heel lang heeft men zich wat betreft de rekenrente gebaseerd op 4%. Hoewel ons op dit moment niet duidelijk is waarop de verzekeraars de *reken-rente* precies baseren bij het vast stellen van de pensioenuitkeringen (zie later bij ‘rendementsverwachtingen; pag. 6) waren er voldoende indicatoren die aangaven dat men met 4% ‘aan de voorzichtige’ kant zat. Pas rond 2008 begon de ondergrens van 4% te ‘wankelen’.

Verkoop via intermediair

Vanaf de jaren '80 is waar te nemen dat de verkoop van individuele kapitaalverzekeringen met pensioenclausule een vlucht neemt. Dat werd mede veroorzaakt door de provisie die tussenpersonen kregen bij het verkopen van zo’n verzekering. Vaak was de provisie een percentage (variërend van zo’n 2% tot 5%) van het te verzekeren kapitaal. Een paar ton verzekerd kapitaal per te verzekeren persoon was niet ongewoon. De daarbij behorende provisie was voor het intermediair zeer lucratief.

Voorbeeld: Als iemand f 250.000 ging verzekeren om het toegezegde pensioen te kunnen dekken lag de beloning van het intermediair op tussen ca f 5.000 en f 12.500. (Dus per verzekering)

Een aantal intermediairbedrijven ging zich hierop specialiseren. Op een gegeven moment realiseerden sommigen zich dat de provisie-inkomsten voor het sluiten van een aantal verzekeringen in één keer bij een bedrijf met meerdere werknemers toch wel erg hoog was. Om die reden werden de zogenaamde ‘semi-collectiviteiten’ ontwikkeld. Wel een aantal individuele kapitaalverzekeringen

met pensioenclausule, maar gebundeld, waarbij er een lagere provisie per ‘post’ naar het intermediair ging omdat ze in één keer een aantal van dit soort individuele verzekeringen tot stand kon brengen.

Van DB naar DC

Heel lang waren de te verzekeren kapitalen gestoeld op de *toegezegde pensioenuitkeringen*. In feite was het een Defined Benefits-regeling. Zeker in de negentiger jaren kon de verzekeringsbranche t.o.v. de afzetmarkt de verzekeringen (optisch) steeds goedkoper gaan maken.

Als een klant een bepaald kapitaal in de toekomst verzekerde moest hij daarvoor natuurlijk een premie betalen. De verzekeraar begrootte het rendement op die premie op 4% (later 3%). Maar vaak maakte hij meer rendement. Zelfs in ‘vastrentende waarden’. Dat gaf hij door aan de klanten. Dit werd ‘winstdeling’ genoemd. Op den duur ging men er al van uit dat er een bepaalde mate van winstedeling zou zijn. Dus vertelde men vanuit verzekeringskant de klant dat het te verzekeren kapitaal lager kon worden gesteld. Immers, men verwachtte door de winstdeling dat de kapitalen op pensioendatum toch zodanig hoog waren dat de toegezegde pensioenuitkeringen er (gemakkelijk) uit voort zouden kunnen vloeien. Voor een lager te verzekeren kapitaal was logischerwijs minder premie nodig.

Op deze manier werd geconcurrereerd op basis van ‘een lagere premie dan bij een andere verzekeraar’

De winstdeling op de zogenoemde ‘traditionele kapitaalverzekeringen’² werd minder, omdat die gebaseerd was op overrente op vastrentende waarden. En deze had een dalende trend richting de eeuwwisseling. Toen stapte men over op de ‘beleggingsverzekeringen’ ter dekking van het kapitaal. Het rendement daarop zou – volgens de verzekeringswereld – vele male beter zijn. De klant kreeg dan te zien wat zo’n verzekering zou gaan kosten ALS (!) de verzekeraar bijvoorbeeld 8%, 10% of 12% rendement ZOU maken.

Maar vaak waren de *toegezegde pensioenuitkeringen* het uitgangspunt.

Witteveen-kader

Begin deze eeuw was er een omslag kenbaar.

Het renteniveau haalde al lang niet meer de 7% - 8% die in eerdere decennia nog wel behaald waren. Het niveau zakte rustig naar 3% à 4%. En de beleggingen vielen tegen, mede door de ontwikkelingen in de wereld, o.a. door “nine-eleven”. Als de klant bij een verzekeraar de pensioenuitkeringen op hoogte wilde houden moest er door die klant (werkgever) veel meer voor betaald gaan worden. Er moest immers – naar de bijgestelde *verwachtingen* - veel meer kapitaal beschikbaar gaan komen.

Verzekeraars blinken meestal uit in het (willen) brengen van positieve berichten. In ‘slecht weerberichten’ zijn zij niet goed. Ze willen zeker niet slechter overkomen dan hun concullega’s.

² Bij een ‘traditionele verzekering’ vermeldde de verzekeraar in de polis dat bij in leven zijn op een bepaald moment hij f (...) uit zou keren. Eventueel was op die manier ook een bedrag bij overlijden verzekerd. De uitkering was dus uitgedrukt in guldens (of eventueel een andere valuta).

Zelfs op dit moment (augustus 2015), waarbij verzekerden pensioenkapitaal om moeten laten zetten in pensioenuitkeringen en zwaar gedupeerd worden met zeer lage uitkeringen durven verzekeraars in hun offerten nog te zeggen dat ‘u met een gerust hart van uw pensioen kan gaan genieten’ en ‘dat wij u een hoge aanbieding garanderen’.

Dat de uitkering inderdaad laag is willen ze zoveel mogelijk verdoezelen.

Begin deze eeuw waren echter de voorstellen van commissie Witteveen in de (fiscale pensioen-)wetgeving doorgezet. Wat betreft het beschikbare premiesysteem was er in aanvang een behoorlijk open norm. De hoeveelheid premie zou niet mogen leiden tot een pensioen dat hoger zou zijn dan 70% van de pensioengrondslag. Dit was te vaag voor de verzekeringswereld, want volgens welke parameters moest je rekenen? Uiteindelijk heeft de Belastingdienst de norm gesteld en zijn de bekende staffels ontstaan. (Maximaal te besteden en aftrekbare pensioenpremie verdeeld in leeftijdscohorten).

Niet voor niets wordt de DC-regeling vanuit de verzekeringswereld vaak gepropageerd. De verkoop van beschikbare premie-systemen werd namelijk heel eenvoudig.

“De pensioenpremie voor werknemer A is € x en voor B € y”

De werkgever hoefde aan niets anders meer te denken dan dat de premies binnen de grenzen van de ‘staffels’ bleven. Men hoefde zich ook niet meer druk te maken over de hoeveelheid pensioen die de werknemer uiteindelijk zou gaan krijgen vanuit het beschikbare kapitaal. Dat moest die werknemer te zijner tijd maar ervaren.

Vanaf die tijd zijn verzekeraars ook meer *collectieve* pensioenverzekeringen op basis van ‘beschikbare premie’ (uitmondend in een pensioenkapitaal) aan gaan bieden. Daarin zaten wat lagere kosten omdat bij dat soort contracten het intermediair ook veel minder provisie kreeg.

Maar ook bij deze verzekeringsvormen blijft het effect dat op de pensioendatum de pensioengerechtigde in zijn eentje tegenover de verzekeraar staat en moet beslissen wat er met zijn pensioenkapitaal moet gaan gebeuren!

UPO en Mijn-pensioenoverzicht

Begin deze eeuw eiste de Consumentenbond dat de pensioenwereld de consument beter zou gaan informeren over het pensioen dat mensen zouden gaan krijgen. De pensioenwereld heeft dat ingevuld door ontwikkeling het Uniform Pensioen Overzicht (UPO) en het pensioenregister. (www.mijnpensioenoverzicht.nl)

Omdat uiteindelijk de pensioengerechtigden van de pensioenuitkeringen moeten kunnen leven en zij moeten beoordelen of datgene wat zij t.z.t. per maand op hun rekening bijgeschreven gaan krijgen voldoende voor hen is, is bepaald dat het communiceren van een pensioenkapitaal in een UPO of via het pensioenregister niet volstaat. Op het UPO en in het register moet een indicatie staan van wat er aan *periodieke uitkering* uit zou komen.³ Voor zo’n indicatie zijn ook weer op zijn minst de aannames ‘rendement’ en ‘levensverwachtingen’ nodig (buiten kosten). Heel lang hebben

³ In het overzicht van mijnpensioenoverzicht.nl wordt überhaupt niets gemeld over het kapitaal.

verzekeraars hiervoor veel te mooie parameters aangehouden: te oude sterftetafels en te hoge rendementsverwachtingen.

Levensverwachtingen

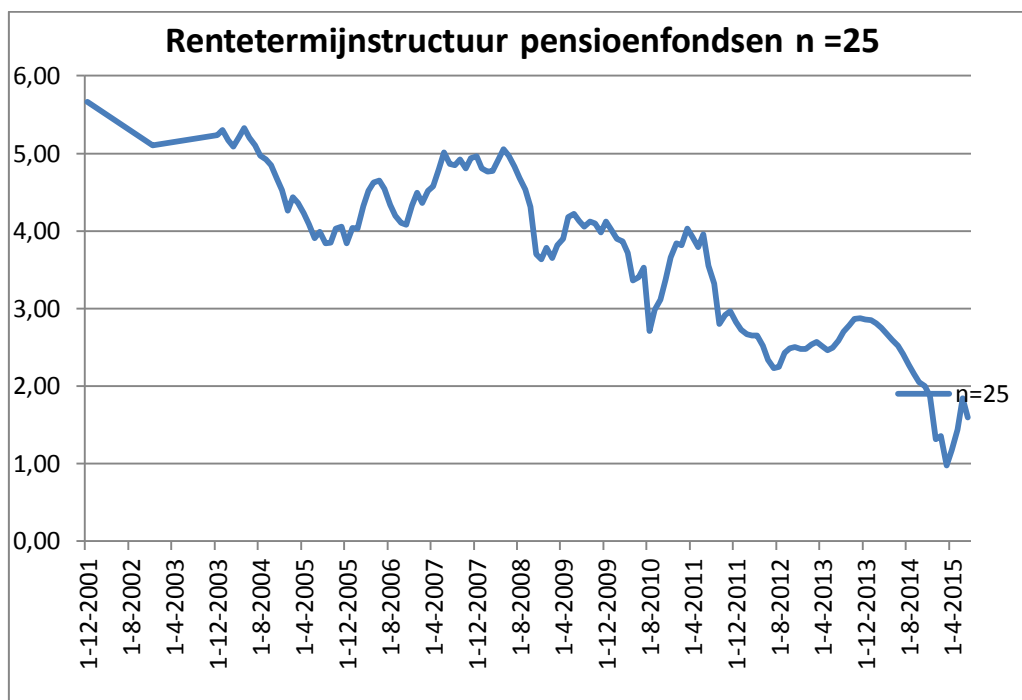
Wat betreft de levensverwachtingen zijn er in de afgelopen jaren een aantal inhaalslagen gemaakt. O.a. door het Actuarieel Genootschap is bedacht dat we onszelf voor de gek zouden houden als we ons te lang op de oude statistieken zouden baseren.⁴ De gevolgen zijn bekend: binnen een paar jaar is de AOW-leeftijd (waarvan het decennialang voor mensen vast stond dat die op 65-jarige leeftijd zou beginnen) qua leeftijd verhoogd.

Rendementsverwachtingen

Heel lang is gedacht dat een rendementsverwachting van 4% op de voor pensioenuitkeringen bestemde onderliggende beleggingen feitelijk wel waargemaakt zou kunnen worden. Heel lang is dat percentage dan ook gebruikt in de indicatieve opgaven aan verzekerden. Ook in het UPO en bij mijnpensioenoverzicht.nl

Zoals eerder gezegd: de verzekeraars zijn slecht in 'slecht-weer-boodschappen'.

Sinds het uitbreken van de wereldwijde economische crisis rond 2008 vertoont het renteniveau een dalende trend. Zeker sinds half 2011 daalt deze structureel onder de 4%.

Volgens opgave van het Verbond van Verzekeraars is de Rentetermijnstructuur Pensioenfondsen (n = 25) de norm voor de indicatie van het pensioen dat uit een pensioenkapitaal voort kan komen.

⁴ Zie ook de ontwikkeling van de Generatietafels 2010 van het Verbond van Verzekeraars, samengesteld door merendeels gecertificeerd actuarissen. En de doorontwikkeling via de Prognosetafel 2012 – 2062 van het Actuarieel Genootschap.

Pas eind 2012 besloten de verzekeraars om voor de opgaven in de UPO's (en dus ook op mijnpensioenoverzicht.nl) niet langer uit te gaan van 4% maar van deze rentetermijnstructuur. Dat zou voor het eerst gaan gelden bij de opgave van 2013.

Geen verzekering maar een “individuele pensioenrekening”

Iedereen die pensioenkapitaal om moet laten zetten in pensioenuitkeringen krijgt met dit (of een vergelijkbare) renteniveau te maken. En iedereen doet ook alsof het een natuurverschijnsel is dat niet is te weerstaan.

Maar als we een en ander goed analyseren dan zien we dat verzekeraars - wat betreft de beleggingen - **NIET HANDELEN ALS EEN VERZEKERAAR!!**

Een verzekeraar is op aarde om ervoor te zorgen dat een groep mensen met elkaar risico's deelt. In de basis van verzekeren gaat het dan om *zowel de lasten als de lusten*.

Maar dat blijkt dus in de praktijk niet zo te werken!

Als een klant een pensioenkapitaal laat omzetten in pensioenuitkeringen krijgt hij een annuïteit aangeboden, waarbij de verzekeraar een denkbeeldige looptijd aanhoudt. Deze is gebaseerd op de gemiddelde levensverwachting. De gelden van de mensen, die eerder overlijden dan de leeftijd die vanuit het gemiddelde wordt aangenomen, is – volgens de hantering van dit principe – bestemd voor de mensen die langer dan dat gemiddelde zullen leven.

De vraag is overigens of dit in de praktijk ook werkelijk zo gaat. Gaan die gelden niet gewoon op de grote hoop van de verzekeraar? Maar als die gelden op de grote hoop van de verzekeraar gaan dan kan de klant dus niet meer zien met wie zijn 'langlevenrisico' wordt gedeeld. Dit gegeven is van belang bij het doordenken op het wetsvoorstel!

Wat betreft de rendementsverwachting kent de verzekeraar op (vrijwel) individuele basis een rentevergoeding toe. Deze kan van maand tot maand verschillen.

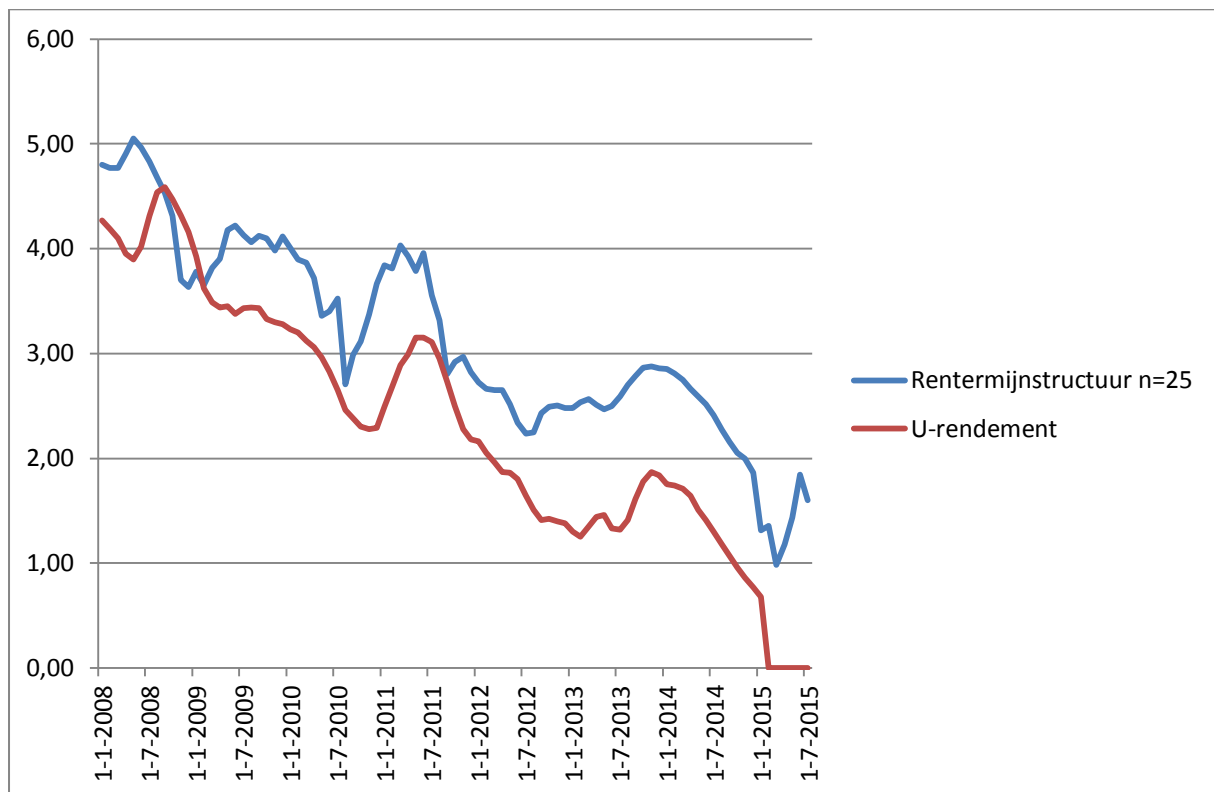
Op die manier krijgt dus in feite iemand die een pensioenkapitaal omzet in pensioenuitkeringen **een eigen (individuele) pensioenrekening**.

Dat blijkt onder andere uit het feit dat verzekeraars niet eerder dan enkele weken voor het moment waarop een pensioenkapitaal omgezet moet gaan worden in pensioenuitkeringen aan pensioengerechtigde een aanbod doen. Men laat voor iedere aspirant-verzekerde de rentevergoeding afhangen van 'de rentestand van de maand'.

Overigens blijkt uit informatie van een verzekeraar dat niet altijd de rentetermijnstructuur de maatstaf is voor het berekenen van de pensioenuitkeringen. Sommigen blijken zich te baseren op het U-rendement.⁵ Het rendement hierop blijkt (de afgelopen jaren) nog lager te zijn dan de rente volgens de Rentetermijnstructuur Pensioenfondsen van DNB.

En dus wordt de feitelijk uiteindelijke uitkering momenteel veel lager dan via UPO en mijnpensioenoverzicht.nl was voorgespiegeld.

⁵ Rendement gebaseerd op een pakket Staatsleningen en gepubliceerd door het Verbond van verzekeraars.

Dit alles lijkt op gerommel in de marge (tussen 0% en 5%) . Maar als wij horen dat 1%-punt rentevergoeding ongeveer 10% verschil maakt in de hoogte van de uitkering dan heeft een en ander heel veel effect op de uitkeringen van gerechtigden!

Het is voor consumenten onbegrijpelijk dat zij slechts een dergelijke lage rente vergoed krijgen. Een aantal verwijst daarbij naar de rente's die door banken vergoed worden in een 20-jarige lijfrente ⁶. Op dit moment liggen die vergoedingen binnen dat soort rekeningen tussen de 2% en 2,5%. Ook niet ruim bemeten, maar 2%-punt hoger dan bij verzekeraars!

Individuele benadering past in feite niet bij pensioen

Bij lijfrente-voorzieningen zoals genoemd in artikel 1.7 Wet Inkomstenbelasting kiest de belastingplichtige bewust voor een privé-voorziening; ook (eventueel) voor de uitkeringsfase.

Uit principe ligt dat bij pensioen anders. Daar is al veel vaker sprake van een collectief, namelijk samen met andere collega's. (Bij uitzondering zal een werkgever een individuele regeling treffen voor één persoon als er meerder werknemers bij een bedrijf zijn) En uit het feit dat pensioen gezien wordt als een methode om vanuit de maatschappij ervoor te zorgen dat oudere mensen niet meer met werken hun geld hoeven te verdienen, maar dat zij geld ontvangen vanuit potten die daarvoor collectief ⁷ in het leven zijn geroepen.

⁶ Conform art 3.136a Wet Inkomstenbelasting

⁷ Zelfs bij een 'individuele pensioenverzekering' moet er sprake zijn van een collectief, omdat een verzekeraar het per definitie moet hebben van de wet op de grote getallen. Dus moet hij voor meerdere mensen dit verzorgen.

Het is dan ook vreemd dat een consument, die pensioenkapitaal om moet laten zetten in pensioenuitkeringen, op zijn pensioendatum geconfronteerd wordt met het feit dat de verzekeraar 'alleen met hem verder gaat'.

En het is ook vreemd dat de hoogte van de uitkering puur afhankelijk is van het moment waarop de verzekeraar voor hem – als individu - de (reken-)rente vast prikt en dat dat nooit meer zal veranderen (?!)

Als persoon A € 250.000 beschikbaar krijgt in 2010 dan is zijn levenslange uitkering ca € 16.000 per jaar. Als diezelfde persoon in 2015 pensioneert gaat hij levenslang € 10.000 per jaar ontvangen. Een verschil van 37,5%! Puur en alleen vanwege het moment van pensioneren.

Lakse houding van verzekeraars

Verzekeraars hadden dit moeten zien aankomen. Zij zijn het die de gevolgen van dit soort ontwikkelingen voor hun klanten in kunnen schatten. Dat kan niet verwacht worden van de individuele consument. Verzekeraars hadden daarom veel eerder (met de toezichthouders) naar een oplossing moeten zoeken. Bijvoorbeeld een andere manier van beleggen. Verzekeraars zouden o.i. hun rekenrente – achter de schermen - al lang hebben kunnen baseren op de systemen van 'life-cycle beleggen', waardoor die rekenrente hoger zou kunnen zijn geweest.

Wellicht zou dan dit hele wetstraject niet eens nodig zijn geweest!

Bij pensioenfondsen zijn ook oplossingen bedacht voor het probleem met de lage rente zonder dat dit hele grote gevolgen had voor de pensioengerechtigden.

Uiteraard zijn er bij pensioenfondsen gevolgen voor pensioengerechtigden: meer premie en/of minder uitkering. Maar de pijn wordt daar meer collectief gedeeld. Dat zou men ook mogen verwachten onder de verzekerden bij een verzekeringsmaatschappij.

Aanbeveling 1

Bij de (door-)ontwikkeling van oplossingen voor het feit dat een consument bij omzetten van pensioenkapitaal in pensioenuitkeringen de dupe wordt van een toevallig moment waarop zijn (individuele) reken-rentevoet wordt vast gesteld en er voor hem nooit meer iets verandert moet zeer kritisch gekeken worden naar de houding van de commerciële verzekeraars in het verleden (en dan met name van de afgelopen jaren). Zij hebben zich niet bekommerd om hun klanten. De wetsbepalingen en toezichteisen moeten zo opgesteld worden dat verzekeraars welhaast gedwongen worden om het klantbelang écht centraal te gaan stellen. Het gaat hier om het inkomen van mensen die doorgaans niet meer in staat zijn hun inkomen bij te stellen als er iets verandert.

Mocht dit niet kunnen dan moeten we ons afvragen of een commerciële verzekeraar wel de partij is die zo'n - in wezen sociale - regeling uit moet kunnen voeren.

Verplichtingen vanuit toezichthouder

Wij hebben van niemand nog bevestigd gekregen dat verzekeraars *verplicht* zijn om aan een individuele klant een bepaalde rentevergoeding toe te kennen, die vervolgens tijdens de looptijd van

de overeenkomst nooit meer hoger zou kunnen worden, ook al blijkt dat de verzekeraar uiteindelijk tijdens deze looptijd van de uitkeringen méér rendement maakt dan de aan de pensioengerechtigde toegerekende rentevergoeding.

Het antwoord van DNB op een door ons hierover gestelde vraag was:

“De technische voorzieningen zijn gelijk aan het bedrag dat een verzekeraar aan moet houden om alle bestaande verplichtingen voor polishouders af te kunnen wikkelen. Dit betreft dus de gehele portefeuille en niet op individueel polishoudersniveau. Alle verzekeraars zijn verplicht om een toets uit te voeren naar de toereikendheid van de technische voorzieningen. DNB heeft regels vastgesteld over de grondslagen en rekenprincipes van deze toereikendheidstoets. Verzekeraars moeten tenminste de uitkomst van de toereikendheidstoets als balanswaarde aanhouden.”

Ons inziens is het de vraag of zo dringend vastgehouden moet worden aan het systeem, waarbij de verzekeraar per individu vast stelt dat de uitkering afhankelijk is van de rente rondom het moment van omzetting van pensioenkapitaal in pensioenuitkeringen. Uiteindelijk beziet DNB een en ander blijkbaar op basis van de hele portefeuille. Dus is daar sprake van het bezien van een collectiviteit. Maar intern blijken verzekeraars die collectieve gedachten niet toe te passen op de ‘individuele pensioenrekeningen’. (?!)

Aanbeveling 2

Voordat wetgeving verder uitgewerkt wordt dient gezien te worden of het systeem dat verzekeraars momenteel hanteren – namelijk het toekennen van een individuele rentevergoeding tijdens de uitkeringsperiode, die vervolgens nooit meer verandert, ook al behaalt de verzekeraar op de collectiviteit meer rendement – wellicht ‘achter de schermen’ aangepast kan worden en het daarmee een meer collectief karakter krijgt, wat past bij het verzekeringsprincipe van het delen van lasten én lusten. Dus meer richting het voor de gehele pensioenuitkeringsportefeuille beleggen volgens het life-cycle-systeem (uiteraard met enige veiligheidskleppen; maar dat mag je verwachten van een verzekeraar.)

Geest van de wet

Op zichzelf zijn wij niet tegen het kunnen variëren van pensioenuitkeringen. Zeker niet als dit leidt tot (in het algemeen genomen) betere (lees: hogere) pensioenuitkeringen voor hetzelfde geld. We moeten als mensen in de huidige maatschappij erkennen dat in een periode van een aantal decennia veel kan veranderen, waarbij je als pensioengerechtigde ook geconfronteerd zou kunnen worden met het feit dat je pensioenuitkering lager zou kunnen worden dan voorheen.

Dit fenomeen- het verlagen van lopende uitkeringen - hebben we in de afgelopen jaren bij een aantal pensioenfondsen ook gezien.

Een en ander wel onder de voorwaarde dat in de communicatie hierop klip en klaar gewezen wordt en de risico's van de verlaging van de uitkering op een voor een leek begrijpelijke manier wordt gecommuniceerd.

En ook onder de voorwaarde dat de uitvoerder zijn uiterste best doet om

(1) het niveau van de uitkeringen op peil te houden (en liefst te laten stijgen in verband met inflatie) en

(2) *slechts bij hoge uitzondering* een verlaging toe zal passen.

Het gaat hier immers om geld waar de meeste mensen tijdens hun seniorenperiode van moeten kunnen leven en hun uitgavepatroon op zullen afstemmen.

Volgens onze interpretatie van het wetsvoorstel worden regels geschapen die er voor moeten zorgen dat de belangen van de *individuele* pensioengerechtigde ten opzichte van een (commerciële) verzekeraar beschermd worden. In wezen om te voorkomen dat de pensioengerechtigde in het algemeen in een roller-coaster-gevoel wordt gezogen. Dat is een loffelijk streven.

Wij zouden echter graag zien dat er (ook) oplossingen worden aangeboden waarbij die individuele pensioengerechtigde niet (alleen) afhankelijk is van een individuele overeenkomst met een verzekeraar maar waarbij hij kan profiteren van meer op een collectief gerichte mogelijkheden.

Hierbij valt te denken aan de volgende opties:

- De pensioengerechtigde moet zijn kapitaal onder kunnen brengen bij een instantie die al van nature een collectief gerichte instelling in het kader van pensioen heeft. Bijvoorbeeld een instelling die pensioenregelingen uitvoert voor pensioenfondsen⁸ Of daartoe apart in het leven geroepen instellingen zoals een Algemeen Pensioenfonds dat zich bezig houdt met de uitkeringsfase.
- De pensioengerechtigde moet zijn kapitaal onder kunnen brengen bij een pensioenfonds bij wie hij al (slapers-)rechten heeft.

Aanbeveling 3

De pensioengerechtigde, die een kapitaal beschikbaar krijgt moet in staat worden gesteld dat geld onder te brengen bij een andere instantie dan een verzekeringsmaatschappij. Bijvoorbeeld een instelling die al pensioenregelingen verzorgt voor pensioenfondsen. Of een APF dat zich gaat richten op de uitkeringsfase. Of een daartoe op te richten onderlinge verzekeraar. Etc.

Wanneer zou blijken dat de overheid alleen wil vast houden aan de oplossingsrichting die nu gekozen lijkt te worden via het voorliggende wetsvoorstel – wat wij natuurlijk niet hopen - dan hebben wij daarop het volgende commentaar.

Artikelsgewijs

Artikel 10a

Volgens het voorgestelde artikel 10a zou het basisprincipe blijven gelden dat een pensioenkapitaal omgezet moet worden in een levenslange *vaste* uitkering. Alleen als het in de pensioenovereenkomst is voorzien dan zou het kapitaal ook gebruikt mogen worden voor een variabele pensioenuitkering. Wij voorzien door deze bepaling problemen.

⁸ Deze instellingen beschikken over de infrastructuur voor het incasseren (van het kapitaal), het beheren en het uitkeren.

Niet duidelijk is wat verstaan wordt onder de ‘pensioenovereenkomst’. Bijvoorbeeld de pensioenbrief die de werkgever aan de werknemer heeft verstrekt? Of de polis?

Naar onze mening komen er in de komende jaren nog heel veel pensioenkapitalen vrij waarbij (noch in pensioenbrieven noch in de polis) iets bepaald is over de mogelijkheid om het pensioenkapitaal om te laten zetten in variabele pensioenuitkeringen. Als wij het goed begrijpen kunnen deze mensen dan geen gebruik maken van wat er in artikel 10a lid 2 staat. (?)

Aanbeveling 4

Stel de bepaling in artikel 10 zodanig op dat er uit blijkt dat - als een pensioenkapitaal beschikbaar komt - de pensioengerechtigde dit kan aanwenden voor financiering van een vaste uitkering *dan wel* een variabele uitkering. Dit onafhankelijk van het feit wat er in welke pensioenovereenkomst dan ook staat.

Artikel 44a

Wij begrijpen niet hoe – volgens dit artikel - de verzekeraar in de praktijk gaat communiceren met de pensioengerechtigde.

Er wordt gesproken over ‘indicaties van uitkeringen’. Wij leiden echter uit de andere bewoordingen in dit artikel af dat het hier om informatie gaat *op het moment* waarop het pensioenkapitaal omgezet zal moeten worden in uitkeringen. Dus bij de pensioeningangsdatum. Zeker op dát moment heeft de pensioengerechtigde niets aan een indicatie maar moet hij weten waar hij aan toe is.

Verder begrijpen wij niet hoe er over de uitkeringen informatie kan worden gegeven bij drie verschillende scenario’s.

Als een vermogensbeheerder een klant informeert over wat een hoeveelheid geld op een bepaald moment in de toekomst wellicht waard zal zijn dan kan hij dat schetsen uitgaande van een reeks scenario’s.⁹ Daarbij gaat het echter over één bedrag op één bepaald moment in de tijd. En voor de waardebepaling kunnen bepaalde rendementen tijdens de looptijd worden verondersteld. Vaak eenzelfde rendementspercentage per jaar. Eventueel ingerekend met wisselende rendementen.

Bij periodieke uitkeringen is een dergelijke indicering ons inziens praktisch onuitvoerbaar. Immers, de pensioengerechtigde verwacht dat hij € x per maand zal gaan krijgen. Moet de verzekeraar dan opgeven dat zijn uitkeringen met y% (of € z) gaan dalen bij een pessimistisch scenario? Of juist gaan stijgen bij een positief scenario? Moet hij dat laten zien in de vorm van een structurele daling (dus hoe iedere maand of ieder jaar de uitkering zou kunnen veranderen) of moet hij aangeven dat de aanpassing van de uitkering periodiek gebeurt (bijvoorbeeld per 5 jaar of 10 jaar) afhankelijk van de beleggingsresultaten die men verwacht?

⁹ Let op! Het schetsen van rendementsontwikkelingen in de toekomst blijven altijd ‘laboratorium-berekeningen. Uiteindelijk kan het in de praktijk heel anders uitpakken. “Rendementen uit het verleden...”

Aanbeveling 5

Voordat verzekeraars de mogelijkheid krijgen om met een individuele klant een overeenkomst over periodieke variabele pensioen uitkeringen aan te gaan moet eerst vast komen te staan dat hierover communicatie mogelijk is die door een consument volstrekt te begrijpen is.

Verzekeraars hebben in het verleden aangetoond dat zij niet goed hebben kunnen communiceren over beleggingsverzekeringen. De woekerpolisaffaire houdt Nederland (ook internationaal gezien) nog steeds in de greep.

Ons inziens zou overigens in feite de woekerpolisaffaire eerst opgelost moeten zijn voordat we gaan beginnen aan ‘beleggingpensioenen op individuele basis’.

Parameters

Om een keuze te kunnen maken tussen aangeboden beleggingpensioenuitkeringen is het van belang om te weten welke kosten er gemoeid zijn met de uitvoering én de beleggingen. Ook zal bekend moeten zijn met welke restduur de verzekeraar rekent.

Wellicht dat niet iedere pensioengerechtigde dit kan doorgronden, maar een eventueel betrokken financieel adviseur moet dat in ieder geval kunnen. Dan moet hi wel over alle gegevens kunnen beschikken. In de praktijk blijken verzekeraars daar niet scheutig mee te zijn.

Aanbeveling 6

Wanneer verzekeraars aan een individuele pensioengerechtigde een beleggingpensioenuitkering aan mogen bieden dan zal de verzekeraar de gebruikte parameters (kosten, levensverwachting, rendement) volledig, open en eerlijk moeten communiceren.

Artikel 52

Volgens dit artikel moet de verzekeraar nagaan welke risico's een pensioengerechtigde wil lopen bij een variabele pensioenuitkering en op basis daarvan zal de verzekeraar zijn beleggingsbeleid moeten bepalen (voor zover de pensioengerechtigde geen volledige beleggingsvrijheid krijgt.) De verzekeraars moet beleggen als een ‘prudent person’.

Wij zien geen heil in deze bepaling.

Als we kijken naar vermogensbeheer en de bepalingen van risicoperceptie aldaar zien we in de praktijk dat de ene beheerder of bank een klant defensief laat beleggen terwijl een andere beheerder of bank *eenzelfde klant* offensief gaat laten (!) beleggen.

Bij pensioenkapitaalverzekeringen moet bedacht worden dat het hier om pensioengerechtigden gaat die wellicht nooit met beleggen in zakelijk waarden te maken hebben gekregen. We zien nu al in de praktijk dat soms geen rationele beslissingen worden genomen door pensioengerechtigden die pensioenkapitaal om moeten laten zetten in pensioenuitkeringen. Als de opgave van een levenslange gelijkblijvende uitkering tegen valt dan kiest men al snel voor een ‘hoog-laag’ uitkering (de eerste x jaar een uitkering, die na die periode verlaagd wordt met 25%(!)) of men laat men eenvoudig het partnerpensioen vervallen. Dit om bij aanvang de uitkering maar zo hoog mogelijk te krijgen. (Voor wat er later kan gebeuren sluit men gemakkelijk de ogen.)

Default moet zijn: zo min mogelijk kans op daling van de uitkering

Wij vinden dat bij een *variabele* pensioenuitkering de verzekeraar er van uit moet gaan dat iedere pensioengerechtigde van het pensioengeld zal moeten leven. Daarbij past een belegging als ‘prudent person’. Dus hij probeert de uitkering zo goed mogelijk op niveau te houden en laat deze eventueel stijgen indien mogelijk. Slechts bij hoge uitzondering laat hij de uitkering dalen.

NB! Dit betekent overigens niet dat dan alle geld risicoloos moet worden belegd. De verzekeraar heeft immers wel als escape dat de uitkeringen kunnen worden verlaagd als per ongeluk de beleggingen tegen vallen.

Individuele keuzevrijheid

Voor die pensioengerechtigden die absoluut beleggingsvrijheid willen hoeft ook geen risicoprofiel te worden opgemaakt. Dat feit op zichzelf al geeft zijn profiel weer.

Als de pensioengerechtigde die kant op wil moet de verzekeraar op onverbloemde wijze duidelijk maken dat het risico op sterk fluctuerende inkomsten volledig bij de klant ligt. (Het mag niet zo worden dat de verzekeraar – zogenaamd – mooie aanbiedingen gaat doen door mooie rendementen voor te schotelen, maar waarbij dan het risico dat de pensioengerechtigde neemt niet wordt vermeld.)

Aanbeveling 7

Het vast stellen van een individueel risicoprofiel is niet noodzakelijk. De verzekeraar belegt het kapitaal default als een ‘prudent person’, waarbij hij er wat ons betreft van uit gaat dat de pensioengerechtigde ervan moet kunnen leven, gediend is bij een stijging die (zoveel mogelijk) de inflatie bij houdt en niet gediend is met een verlaging van de uitkering. Dit laatste behoort wel tot de mogelijkheden (immers een variabele pensioenuitkering) maar wordt bij hoge uitzondering toegepast.

Indien de pensioengerechtigde expliciet beleggingsvrijheid wenst dan staat de verzekeraar dat toe, maar wijst hij de klant onverbloemd op de risico’s. (In een dergelijk geval bepaalt ook het individu in wezen zijn eigen ‘risicoprofiel’ aan de hand van zijn beslissingen over de onderliggende beleggingen. Dus een aparte bepaling hierover is ook niet nodig.)

De pot raakt op

Als de pensioengerechtigde *volledige beleggingsvrijheid* heeft gekregen kan het gebeuren dat ‘zijn’ reserve zodanig in waarde daalt dat daaruit geen levenslange uitkeringen meer geboden kunnen worden. Dit effect moet geaccepteerd worden. Maar dit effect (risico) moet dan ook vooraf expliciet aan de pensioengerechtigde gemeld worden.

“Let op! Doordat u zelf beslist over uw beleggingen kan het gebeuren dat er geen geld meer is voor uw uitkeringen en dat wij op een gegeven moment geen uitkeringen meer aan u zullen overmaken”.

Aanbeveling 8

De pensioengerechtigde die absolute beleggingsvrijheid wil krijgt geen garantie op een levenslange uitkering, omdat door zijn invloed de onderliggende waarden voor de uitkering een keer op kunnen zijn.

Collectief toedelingsmechanisme en toedelingskring

Omdat een verzekeraar – wat ons betreft – de beleggingen voor de pensioenuitkeringen moet baseren op een default zoals bij Aanbeveling 7 is beschreven is er impliciet al sprake van een ‘collectief toedelingsmechanisme’ en een ‘toedelingskring’, namelijk ‘allen die bij hem vanuit pensioenkapitaal pensioenuitkeringen zullen gaan ontvangen’. Een aparte bepaling hiervoor is ons inziens dan ook niet nodig.

Wij zien overigens ook niet voor ons hoe zo’n (beperkt) collectief toedelingsmechanisme voor een toedelingskring (zoals dat nu beschreven is in het voorstel) in de praktijk zou werken. Zeker niet in de uitkeringsfase. Wie zou dan mede het risicoprofiel van de groep bepalen? De (oud-)collega’s van de pensioengerechtigde? De werkgever? De ondernemingsraad?

Zoals gezegd: een aparte bepaling voor een collectief toedelingsmechanisme via toedelingskringen gaat volgens ons niet werken.

Artikel 63a lid 7

Wij bezien dit artikel en dit lid vanuit het licht dat de overheid toe laat dat de verzekeraars puur individuele pensioenuitvoeringsovereenkomsten met pensioengerechtigden sluiten en die pensioengerechtigden toch wil beschermen.¹⁰

Wij hebben geprobeerd te begrijpen hoe een verzekeraar moet handelen bij het aanbieden en vast stellen van de pensioenuitkering per individu. Ook bij het jaarlijks vast stellen van de financiële mee- of tegenvallers. En hoe hij hierover moet communiceren. (!) Uit de tekst van de wet noch van de toelichting wordt ons dat duidelijk.

Deze bepaling roept dus een aantal vragen op.

Voorbeeld: Pensioengerechtigde krijgt op zijn pensioeningangsdatum € 250.000 beschikbaar. Op basis van de risico vrije rente verneemt hij dat hij per jaar € 10.000 gaat ontvangen. Wat krijgt hij te zien als hij en variabele uitkering aangeboden krijgt? Een drietal verschillende aanbiedingen gebaseerd op pessimistisch, verwacht en optimistisch?

Hoe krijgt hij het verloop van zijn uitkeringen getoond? Als (ieder jaar / iedere maand) gelijkblijvend, maar gebaseerd op een rekenrente op basis van veronderstelde beleggingen? Of dalend of stijgend? En zo ja, dan regelmatig dalend of stijgend dan wel schoksgewijs?

Als hij kiest voor een aanbod wordt dan zijn geld ook feitelijk zo belegd?

Deze vraag is ingegeven door praktijkervaring bij de kapitaalverzekeringen in beleggingsseenheden. Dat ging als volgt. De verzekeraar toonde de klant hoeveel – bij een bepaalde inleg - het kapitaal zou worden bij bijvoorbeeld 8%- 10% - 12% rendement. NB! Daarbij werd op geen enkele manier gekeken in wat voor soort waarden belegd zou moeten worden om deze rendementen (wellicht) waar te maken in de praktijk. Vervolgens moest zo’n klant een aanvraagformulier invullen. Daarbij

¹⁰¹⁰ Voor de duidelijkheid: wij vinden dat de pensioengerechtigden – ook wat betreft rendement – mee moet lopen in een collectiviteit tenzij hij er bewust voor kiest om het puur voor zichzelf wil regelen.

kwam de vraag waarin de verzekeraar zijn geld zou moeten beleggen. Als zo'n klant dan aangaf dat er risicoloos belegd moest worden, dan kreeg hij géén melding dat dan de getoonde rendementspercentages waarschijnlijk niet haalbaar waren.

Hoe verloopt de communicatie bij de jaarlijkse aanpassing? Krijgt de klant ieder jaar een keuze voorgelegd?

Wat wordt er bedoeld met de 'spreidingsperiode van maximaal 5 jaar'?

Meer vragen hierover stellen tijdens deze consultatieronde is lastig. Omdat antwoorden ook weer nieuwe vragen op kunnen roepen. In ieder geval moet heel duidelijk worden hoe verzekeraars hierin met hun klanten om zouden moeten gaan.

Aanbeveling 9

Indien geaccepteerd wordt dat een pensioengerechtigde een 'individuele pensioenbeleggingsrekening' gaat krijgen waaruit zijn pensioenuitkeringen zullen worden gedaan dan kan dat wat ons betreft alleen als overduidelijk is hoe de verzekeraar met de klant bij aanvang én tijdens die looptijd van de uitkeringen gaat communiceren.

Artikel 80a

Dit artikel lijkt ons wat te beperkt. Als een pensioenregeling voorziet in een kapitaal dat omgezet moet worden in pensioenuitkeringen ervaart de pensioengerechtigde expliciet een keuzemoment. In dat geval moet de pensioengerechtigde niet onnodig belemmeringen krijgen opgelegd. Dus dan moet zo'n pensioengerechtigde vrij zijn om het kapitaal onder te brengen bij welke pensioenuitvoerder dan ook.

Zie hiervoor onder Aanbeveling nr. 3

Bank

Voor een pensioengerechtigde die absolute beleggingsvrijheid wil en die het risico van 'lang-leven' niet met andere wil delen moet het mogelijk zijn geld ook bij een bank te plaatsen. De techniek kennen de banken al vanuit de lijfrente-sfeer.

Bepalingen die wij missen

Wij missen in het wetsvoorstel de volgende bepalingen

Recht van afkoop en waardeoverdracht gedurende de uitkeringsperiode.

Wanneer een pensioengerechtigde in feite individuele keuzes krijgt is het vreemd als hij gedwongen is om de hele uitkeringsperiode vast te zitten aan één verzekeraar. Alleen tijdens de looptijd kan blijken of de uitvoerder aan zijn verwachtingen voldoet. Zo niet, dan moet de pensioengerechtigde de mogelijkheid hebben om de onderliggende reserve van zijn uitkeringen over te laten dragen naar een andere uitvoerder. Dit is technisch en fiscaal mogelijk. Het moet dus ook juridisch mogelijk worden.

Aanbeveling 10

Indien een pensioengerechtigde een in wezen individuele ‘pensioenrekening’ heeft bij een verzekeraar en de verzekeraar voldoet tijdens de uitkeringsperiode niet aan de verwachting van die gerechtigde dan moet de gerechtigde de mogelijkheid hebben om de onderliggende reservewaarde van de uitkeringen over te (laten) dragen naar een andere uitvoerder. De afkoop- en waardeoverdrachtbepalingen moeten hierop aangepast gaan worden.

Maximering van kosten

Het wetsvoorstel gaat er toe leiden dat er door verzekeraars veel meer werk gedaan zal moeten worden. Niet alleen technisch. Ook in de communicatie. Dit wordt een kostbare aangelegenheid. Vanuit de woerkerpolisaffaire weten we dat verzekeraars er niet voor terug deinsden om vele tientallen procenten van de inleg van klanten te gebruiken voor ‘kosten’. Daarom zullen er regels moeten komen waaruit blijkt dat de aan de pensioengerechtigde in rekening te brengen kosten gemaximeerd zullen moeten zijn.

Aanbeveling 11

Bij het door ontwikkelen van de maatregelen vanuit dit wetsvoorstel zullen er bepalingen moeten komen waarmee de kosten, die verzekeraars aan de pensioengerechtigden in rekening zullen gaan brengen, gemaximeerd worden. Te denken valt aan het kostenniveau van een vermogensbeheerder met een (kleine) opslag vanwege meer communicatie-eisen.

Verder moet het de pensioengerechtigde volstrekt helder zijn *wie welke kosten* voor zijn rekening neemt. Op dit moment worden mensen, die een pensioenkapitaal om keten laten zetten in pensioenuitkeringen, geconfronteerd met advieskosten, die zij niet hadden verwacht.

Overigens is het heel vreemd dat er nu een weg gekozen gaat worden die veel adviesgevoeliger is dan bij de 5-jarige pensioenknip. Die mogelijkheid is nauwelijks door verzekeraars aangeboden en eind 2013 ‘afgeschaft’ is omdat die regeling (o.a.) ‘te adviesgevoelig was....¹¹ (?)

Garantiestelsel

Als er in feite individuele pensioenrekeningen kunnen bestaan bij verzekeraars zal er bij faillissement van een pensioenverzekeraar een zelfde soort garantieregeling moeten zijn zoals er bestaat in de vorm van het depositogarantiestelsel bij faillissement van een bank. Immers, de beleggingen zijn geen eigendom van de klant en dus gaan die mee in het faillissement van de verzekeraar.¹²

De kans op een faillissement van een pensioenfonds is niet heel groot. Zeker niet wanneer de dekkingsgraad zodanig bepaald is dat er voor de komende 40 a 50 jaar uitkeringen kunnen worden gedaan. En ook al niet omdat bij zwaar weer de werkgever(s) en werknemer(s) aan het roer zitten.

¹¹ Bief 4 november 2013 Staatssecretaris Klijnsma aan de Tweede Kamer ‘Evaluatie regeling pensioenknip’.

¹² Bij effecten die zijn ondergebracht bij een vermogensbeheerder deert het in wezen de consument niet als de vermogensbeheerder failliet gaat, omdat de effecten eigendom zijn van de consument. Bij beleggingen bij verzekeraars is dat niet zo

Bij een commerciële verzekeraar is dat totaal anders. Uiteraard vertrouwen wij op het toezicht, maar we hebben gezien dat dit niet altijd het faillissement van een financial kan voorkomen.

We lezen de zorgelijke berichten vanuit DNB over met name levensverzekeraars. We zien ook het aantal verzekeraars dat bereid is om vanuit pensioenkapitalen pensioenuitkeringen te verzorgen in aantal daalt, waarbij wij horen dat dit is omdat de markt van pensioenuitkeringen in wezen niet eens kostendekkend zou zijn. Een of meerdere crashes op die markt is dan ook niet ondenkbaar. De vele pensioengerechtigden mogen hier niet de dupe van worden.

Aanbeveling 12

Indien pensioenuitkeringen worden verzorgd door een commerciële verzekeraar dient er een pensioenuitkerings-garantiestelsel opgezet te worden. Zeker bij een stelsel van in feite 'individuele beleggingspensioenrekeningen'

Wie beslist er over een verlaging?

Welke weg ook wordt ingegaan met dit wetsvoorstel (meer op de collectiviteit gericht dan wel meer individueel) in ieder geval moet bepaald worden wie er mag beslissen over een verlaging van de uitkeringen. Het is 's mensen eigen er geen moeite mee te hebben als een uitkering verhoogd wordt. Maar verlaging wordt als meer vervelend ervaren. Als een (commerciële) verzekeraar hierover mag beslissen dan bestaat de kans dat het klantbelang daarbij niet centraal staat.

Aanbeveling 13

Indien een pensioenuitkering verlaagd wordt dient dat voor de toezichthouder én voor de pensioengerechtigde volstrekt duidelijk te zijn waarom die verlaging moet worden doorgevoerd. Bij voorkeur vindt zo'n verlaging alleen plaats in overleg met – een gremium van - verzekerde(n).

Samenvatting

Als Stichting Geldebellen maken wij graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het concept-wetsvoorstel 'variabele pensioenuitkering'.

Wij doen dat vanuit onze missie om de collectieve belangen, die consumenten, ZZP-ers en klein MKB hebben bij banken en verzekeraars te behartigen. Om die reden zullen wij ons in ons commentaar beperken tot de gevolgen die dit wetsvoorstel heeft voor pensioengerechtigden, die te maken hebben met commerciële verzekeraars. (Verzekerde regelingen).

Waar dit wetsvoorstel gevolgen heeft voor regelingen die uitgevoerd worden door pensioenfondsen verwachten wij dat van die kant feedback komt. Immers, pensioenfondsen worden bestuurd door werknemers en werkgever gezamenlijk. Zij kunnen vanuit die hoedanigheid hun opvattingen kenbaar maken.

Bij verzekerde regelingen is er geen bundeling van krachten van 'klanten' van verzekeraars!

Vaak is de werkgever de klant van de verzekeraar. Zeker bij pensioen-kapitaal-verzekeringen is er doorgaans geen betrokkenheid meer van de werkgever als de (oud-)werknemer het pensioenkapitaal om moet gaan zetten in pensioenuitkeringen. Dan staat de pensioengerechtigde er in wezen alleen voor en worden de belangen doorgaans niet gebundeld.

Het is belangrijk dit aspect voor ogen te houden bij de verdere ontwikkeling van dit wetsvoorstel!

Wat ook voor ogen gehouden moet worden is dat het gaat om de belangen van mensen die bij ouderdom of arbeidsongeschiktheid een uitkering gaan ontvangen van de verzekeraar. (Of hun nabestaanden na overlijden). Daarbij hebben zij zelf veelal nooit een bewuste keuze gemaakt om dat in de vorm van een kapitaal te doen. En dus mogen aan hen in principe geen vaardigheden worden toegerekend die past bij mensen die gewend zijn vermogens te beleggen!

Wij zijn niet tegen variabele pensioenuitkeringen. Zeker niet als dit de weg vrij maakt om pensioengerechtigden bij commerciële verzekeraar aan hogere pensioenuitkeringen te helpen. Dus wij staan achter de geest van het wetsvoorstel.

Wat hierbij echter goed voor ogen gehouden moet worden is waarom dit wetsvoorstel er is gekomen. Om die reden hebben wij in het begin van dit rapport een historische beschouwing gegeven van hoe dit vanuit de verzekeringswereld is benaderd in de afgelopen decennia.

Daaruit blijkt dat verzekeraars te lang en te rigide vast hebben gehouden aan een systeem van omzetten van pensioenkapitaal in pensioenuitkeringen. De 'lage rente' werd als een natuurverschijnsel aangenomen, waar geen aanpassing voor zou kunnen worden gevonden. Toen het de verzekeraars in 2013 mogelijk leek te worden om het beleggingsrisico (volledig) bij de individuele pensioengerechtigde neer te leggen leek dat een mooie uitweg.

Velen uit de sector hebben het bij dit wetsvoorstel over 'wetsvoorstel doorbeleggen' terwijl het formeel 'wetsvoorstel variabele pensioenuitkering' heet. Dit geeft al een beetje aan met welke mind-set deze mensen er in zitten. Wij hopen niet dat dit er toe leidt dat zij slechts met een beperkte blik de toekomstige ontwikkelingen en mogelijkheden willen bekijken.

De analyse van het geheel maakt overduidelijk dat een verzekeraar volgens de huidige methodiek (qua beleggingen) niet handelt als een verzekeraar!

Hij kent aan iedere pensioengerechtigde een eigen rentevergoeding toe in de voor die klant geldende annuïteit. En voor die pensioengerechtigde zal die rentevergoeding nooit meer veranderen (?!). De verzekeraar verdeelt voor zijn verzekerden dus wel de lasten (via de levensverwachting) maar niet de lusten. Dat is vreemd!

Daarom zouden wij hebben verwacht dat er door verzekeraars eerder gezocht zou zijn naar oplossingen voor hoe ook de lusten beter verdeeld zouden kunnen worden onder de (groep van) verzekerden.

Wij vinden het zeer dubieus dat verzekeraars niet zelf naar deze oplossingen zijn gaan zoeken toen hen duidelijk moest zijn dat ze aan pensioengerechtigden hele lage uitkeringen gingen aanbieden.

Met deze inzichten in het achterhoofd zijn wij gekomen tot de volgende aanbevelingen.

Aanbeveling 1

Bij de (door-)ontwikkeling van oplossingen voor het feit dat een consument bij omzetten van pensioenkapitaal in pensioenuitkeringen de dupe wordt van een toevallig moment waarop zijn (individuele) reken-rentevoet wordt vast gesteld en er voor hem nooit meer iets verandert moet zeer kritisch gekeken worden naar de houding van de commerciële verzekeraars in het verleden (en dan met name van de afgelopen jaren). Zij hebben zich niet bekommerd om hun klanten. De wetsbepalingen en toezichteisen moeten zo opgesteld worden dat verzekeraars welhaast gedwongen worden om het klantbelang écht centraal te gaan stellen. Het gaat hier om het inkomen van mensen die doorgaans niet meer in staat zijn hun inkomen bij te stellen als er iets verandert.

Mocht dit niet kunnen dan moeten we ons afvragen of een commerciële verzekeraar wel de partij is die zo'n - in wezen sociale - regeling uit moet kunnen voeren.

Aanbeveling 2

Voordat wetgeving verder uitgewerkt wordt dient gezien te worden of het systeem dat verzekeraars momenteel hanteren – namelijk het toekennen van een individuele rentevergoeding tijdens de uitkeringsperiode, die vervolgens nooit meer verandert, ook al behaalt de verzekeraar op de collectiviteit meer rendement – wellicht ‘achter de schermen’ aangepast kan worden en het daarmee een meer collectief karakter krijgt, wat past bij het verzekeringsprincipe van het delen van lasten én lusten. Dus meer richting het voor de gehele pensioenuitkeringsportefeuille beleggen volgens het life-cycle-systeem (uiteeraard met enige veiligheidskleppen; maar dat mag je verwachten van een verzekeraar.)

Aanbeveling 3

De pensioengerechtigde, die een kapitaal beschikbaar krijgt moet in staat worden gesteld dat geld onder te brengen bij een andere instantie dan een verzekeringsmaatschappij. Bijvoorbeeld een instelling die al pensioenregelingen verzorgt voor pensioenfondsen. Of een APF dat zich gaat richten op de uitkeringsfase. Of een daartoe op te richten onderlinge verzekeraar. Etc.

Aanbeveling 4

Stel de bepaling in artikel 10 zodanig op dat er uit blijkt dat - als een pensioenkapitaal beschikbaar komt - de pensioengerechtigde dit kan aanwenden voor financiering van een vaste uitkering *dan wel* een variabele uitkering. Dit onafhankelijk van het feit wat er in welke pensioenovereenkomst dan ook staat.

Aanbeveling 5

Voordat verzekeraars de mogelijkheid krijgen om met een individuele klant een overeenkomst over periodieke variabele pensioenuitkeringen aan te gaan moet eerst vast komen te staan dat hierover communicatie mogelijk is die door een consument volstrekt te begrijpen is.

Verzekeraars hebben in het verleden aangetoond dat zij niet goed hebben kunnen communiceren over beleggingsverzekeringen. De woekerpolisaffaire houdt Nederland (ook internationaal gezien) nog steeds in de greep.

Ons inziens zou overigens in feite de woekerpolisaffaire eerst opgelost moeten zijn voordat we gaan beginnen aan 'beleggingspensioenen op individuele basis'.

Aanbeveling 6

Wanneer verzekeraars aan een individuele pensioengerechtigde een beleggingspensioenuitkering aan mogen bieden dan zal de verzekeraar de gebruikte parameters (kosten, levensverwachting, rendement) volledig, open en eerlijk moeten communiceren.

Aanbeveling 7

Het vast stellen van een individueel risicoprofiel is niet noodzakelijk. De verzekeraar belegt wat het kapitaal default als een 'prudent person', waarbij hij er wat ons betreft van uit gaat dat de pensioengerechtigde ervan moet kunnen leven, gediend is bij een stijging die (zoveel mogelijk) de inflatie bijhoudt en niet gediend is met een verlaging van de uitkering. Dit laatste behoort wel tot de mogelijkheden (immers een variabele pensioenuitkering) maar wordt bij hoge uitzondering toegepast.

Indien de pensioengerechtigde expliciet beleggingsvrijheid wenst dan staat de verzekeraar dat toe, maar wijst hij de klant onverbloemd op de risico's. (In een dergelijk geval bepaalt ook het individu in wezen zijn eigen 'risicoprofiel' aan de hand van zijn beslissingen over de onderliggende beleggingen. Dus een aparte bepaling hierover is ook niet nodig.)

Aanbeveling 8

De pensioengerechtigde die absolute beleggingsvrijheid wil krijgt geen garantie op een levenslange uitkering, omdat door zijn invloed de onderliggende waarden voor de uitkering een keer op kunnen zijn.

Aanbeveling 9

Indien geaccepteerd wordt dat een pensioengerechtigde een 'individuele pensioenbeleggingsrekening' gaat krijgen waaruit zijn pensioenuitkeringen zullen worden gedaan dan kan dat wat ons betreft alleen als overduidelijk is hoe de verzekeraar met de klant bij aanvang én tijdens die looptijd van de uitkeringen gaat communiceren.

Aanbeveling 10

Indien een pensioengerechtigde een in wezen individuele ‘pensioenrekening’ heeft bij een verzekeraar en de verzekeraar voldoet tijdens de uitkeringsperiode niet aan de verwachting van die gerechtigde dan moet de gerechtigde de mogelijkheid hebben om de onderliggende reservewaarde van de uitkeringen over te (laten) dragen naar een andere uitvoerder. De afkoop- en waardeoverdrachtbepalingen moeten hierop aangepast gaan worden.

Aanbeveling 11

Bij het door ontwikkelen van de maatregelen vanuit dit wetsvoorstel zullen er bepalingen moeten komen waarmee de kosten, die verzekeraars aan de pensioengerechtigden in rekening zullen gaan brengen, gemaximeerd worden. Te denken valt aan het kostenniveau van een vermogensbeheerder met een (kleine) opslag vanwege meer communicatie-eisen.

Verder moet het de pensioengerechtigde volstrekt helder zijn wie welke kosten voor zijn rekening neemt. Op dit moment worden mensen, die een pensioenkapitaal om keten laten zetten in pensioenuitkeringen geconfronteerd met advieskosten, die zij niet hadden verwacht.

Aanbeveling 12

Indien pensioenuitkeringen worden verzorgd door een commerciële verzekeraar dient er een pensioenuitkerings-garantiestelsel opgezet te worden. Zeker bij een stelsel van in feite ‘individuele beleggingspensioenrekeningen’

Aanbeveling 13

Indien een pensioenuitkering verlaagd wordt dient dat voor de toezichthouder én voor de pensioengerechtigde volstrekt duidelijk te zijn waarom die verlaging moet worden doorgevoerd. Bij voorkeur vindt zo’n verlaging alleen plaats in overleg met – een gremium van - verzekerde(n).

Symposium Keurslijfpensioen

Is dit alles?

Mensen met een pensioenkapitaalregeling die op dit moment met pensioen (zijn ge)gaan, krijgen een zeer lage uitkering omdat de verzekeraar ze een minimale rentevergoeding toerekent.

Oplossingen zijn in de maak, maar zijn die wel genoeg gericht op het belang van de pensioengerechtigden? Geldbelangen wil hierover met stakeholders van gedachten wisselen.